

УДК 725.381:725.54

Бармашина Л. М.,
канд. архіт., доцент НАУ
Бусель М. Я.,
студентка НАУ

ТИПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ ЯК МЕТОД ВИВЧЕННЯ ТИПОЛОГІЇ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

Анотація: у статті розглянуто зміст і розуміння архітектурної типології в контексті індустріальної епохи та в сучасній соціокультурній ситуації. Типологія архітектури розглядається як динамічний процес, який розвивається від об'єктної до просторово-середовищної типології. Архітектурне середовище представлено як типологічна система, об'єктний рівень якої є першим етапом вивчення для студентів. Викладено методику ефективного засвоєння відповідної дисципліни.

Ключові слова: типологія, система, тип, простір, архітектурне середовище,

У загальному розумінні типологія – це науковий метод, в основі якого лежить розділення (розчленування, дефрагментація) систем об'єктів та їх подальше групування з використанням загальних варіантів або типів. Типологія будівель і споруд як один із важливих розділів архітектурної теорії, практики та освіти визначає кількісні та якісні параметри проектування та будівництва архітектурних об'єктів відповідно до певного рівня розвитку матеріальних та духовних потреб суспільства. При цьому для сучасної архітектури характерна величезна кількість різноманітних стилістичних напрямків і течій. Теоретики та практики архітектури свідчать про певний несистемний характер її сучасного розвитку. Наприклад, видатний Рем Кулхас характеризує сучасну архітектуру як хаотичний простір, який знаходиться в постійній зміні і тому не залишається в пам'яті людини надовго [1]. Це може бути обумовлено тим, що наразі відношення до типології, яка традиційно надавала системності архітектурній діяльності, дещо змінюється. Так, критичне ставлення до архітектурної типології пояснюється зокрема тим, що принципи функціональної типології в постіндустріальному світі вже не є однозначними, оскільки передбачають досить жорстку стандартизацію та прагматизм за рахунок типізації, що здебільшого не прийнятне для будь-якого виду творчості. Між тим саме типологія могла б стати елементом творчого відображення в архітектурі.

Архітектурна типологія покликана систематизувати середовище життєдіяльності людини для його подальшого розвитку і вдосконалення, тому проблеми, пов'язані з нею, лежать в області теоретичного осмислення

принципів виділення типів і їх взаємозв'язку із соціокультурним контекстом епохи.

Епоха індустріалізації стимулювала розвиток так званої об'єктної типології, заснованої на функціональному підході та спрямованої на масове будівництво. Функціональна типологія стандартизувала технологію і запропонувала окрему функцію у якості технологічного стандарту. Кожен архітектор здебільшого спеціалізувався на проектуванні певного типу будівель. Нові монотипи вбудовувалися в існуючу типологічну систему. Саме тоді було зафіксовано три великі групи об'єктів: житлові, громадські, промислові або виробничі будівлі та споруди. З часом були виділені в окрему групу транспортні об'єкти, які по сукупності своїх функцій є одночасно виробничими і громадськими. Залежно від багатьох факторів у різні часи в різних регіонах світу ці типологічні групи архітектурних об'єктів по-різному насичувалися та розвивалися. При цьому можна виділити наступні характеристики функціональної типології: спеціалізація, стандартизація, фрагментованість, ієрархічність (від більш загальної групи до конкретного типу).

Сучасна архітектура, яка формується у постіндустріальну епоху, характеризується нескінченним процесом створення все нових і нових різновидів або типів архітектурних об'єктів. Здебільшого вони мають досить короткий життєвий цикл. Фактично архітектори зосереджені на створенні не тільки матеріальної, а й функціональної унікальності. Тому мабуть необхідна більш універсальна одиниця розуміння типу, яка співвідносилася б з типом мислення, типом соціокультури. В основу такої типології може бути покладено простір або архітектурне середовище, тоді тип визначається як сукупні уявлення про їх організацію. Архітектурну типологію сьогодні доцільно розглядати як процесуальне явище, яке знаходиться в постійному розвитку, як процес, який розвивається від об'єктної до просторово-середовищної типології [2].

Будь-який тип архітектурно-просторового середовища має досліджуватись з урахуванням властивостей типологічних складових елементів, а саме: структури (мережі зв'язків між елементами); організації (засобів формування і облаштування); принципів (основ розвитку). Такий підхід сприяє систематизації та структурному формуванню типології архітектурно-просторового середовища, а також подальшого її використання у практиці проектування.

Залежно від завдань, які має вирішувати архітектор, можна визначити ієрархію використання типології у просторово-середовищному проектуванні. На предметно-просторовому рівні об'єктами проектування є функціональні зони, окремі приміщення та їх групи як найменші типологічні елементи

архітектурного середовища. На об'ємно-просторовому рівні об'єкти проектування - це окремі будівлі та споруди як цілісні типологічні елементи. На архітектурно-планувальному рівні об'єктами виступають архітектурні ансамблі чи комплекси. Наступний рівень – планувальний – передбачає проектування окремих поселень (селищ, міст тощо) як найбільших типологічних елементів - фрагментів архітектурного середовища. При цьому контекстом для об'єктів проектування кожного ієрархічного рівня є архітектурно-просторове середовище наступного (вищого) рівня, складовою частиною якого вони являються [3].

Слід зазначити, що, починаючи з об'ємно-просторового рівня, на якому об'єктами типологізації стають окремі будівлі та споруди, вони набувають якості багатофункціональних або комплексних. Трактування самого терміну «типологізація архітектурних об'єктів» - універсальність, яка відповідає сучасним тенденціям переходу від моно- до поліфункції – передбачає наступні умови:

комплексне врахування ціннісних та еколого-середовищних факторів;
відкритість до розвитку і появи нових типів архітектурних об'єктів;
евристична спрямованість на створення нових структур архітектурних об'єктів, які оптимізують характер взаємодії з середовищем.

Сучасний розвиток архітектурно-просторового середовища об'єктивно спрямований на проектування та будівництво багатофункціональних об'єктів: будівель, споруд, комплексів. Це потребує нових підходів у межах архітектурної типології як науки, нових прийомів виділення типологічних елементів та відповідно нових методологій викладання майбутнім архітекторам дисципліни, яка наразі називається «Типологія будівель і споруд». Після подальших досліджень можливо необхідно буде вважати основною типологічною одиницею функціональну зону або простір як частину архітектурно-просторового середовища,

Розглянемо сьогоденну ситуацію щодо вивчення даної дисципліни. Згідно із наведеною вище типологічною ієрархією предметом її розгляду є об'ємно-просторовий або об'єктний рівень, тобто окремі будівлі та споруди. Основні вимоги будівельних норм і правил, що пред'являються до будівель і споруд, технологічні процеси, що відбуваються в них, а також характер основних видів життєдіяльності людини дозволяють розділити ці будівлі та споруди за їхнім призначенням на чотири основні групи, які містять певну кількість кожна підгруп:

житлові будинки (індивідуальні та блоковані, середньої поверховості, багатоповерхові, галерейні та коридорні);

громадські будівлі та споруди (заклади виховання, навчання і підготовки кадрів, будівлі закладів охорони здоров'я, будівлі та споруди для спортивних і фізкультурно-оздоровчих закладів, будівлі та споруди культурно-просвітницьких і дозвіллєвих закладів, будівлі закладів торгівлі, громадського, побутового обслуговування, культові споруди);

транспортні об'єкти (споруди для пішоходів, вуличного і позавуличного громадського транспорту, аеровокзали, залізничні, морські, річкові вокзали);

виробничі будівлі та споруди.

Розроблено нову методику вивчення дисципліни з урахуванням новітніх уявлень про типологізацію, сучасних підходів до ієрархічного розподілу функціональних просторів як типологічних одиниць.

Кожне практичне заняття складається з аналізу поточного лекційного матеріалу у вигляді студентських презентацій, а також виготовлення графічної роботи (Ф4) зі схемою функціонального зонування поточного типологічного об'єкту та його замальовкою (загальний вигляд – перспектива, фасад тощо) (рис.1-4) [4]. Кінцевим результатом є виконання альбому графічних робіт (Ф3) «Типологічний аналіз архітектурних об'єктів» (рис.5-6). Для виготовлення альбому обирається щонайменше 10 об'єктів. Розміщується візуальна інформація про об'єкт (один чи два на альбомному аркуші) та текстова інформація, сформована на основі тріади Вітрувія - користь, міцність, краса. Таким чином проводиться аналіз обраних будівель чи споруд шляхом детального висвітлення наступних типологічних факторів: функціональне призначення, зонування та особливості архітектурно-планувального рішення (користь); конструктивна система об'єкту, по можливості з описанням їх зв'язку із призначенням та плануванням (міцність); образне рішення, особливості формоутворення та естетичні якості (краса).

Функціональні процеси, що протікають у будівлях і спорудах різного призначення, мають свої особливості і в основному визначають загальну композиційну схему об'єкту тієї чи іншої типологічної групи. З метою правильного вирішення завдань архітектурної композиції різні функціональні процеси, які здійснюються в будівлі, необхідно привести в певну систему у вигляді схеми взаємозв'язку процесів, що виражає одночасно взаємозв'язок і послідовність розташування приміщень.

Таким чином архітектурна типологія будівель і споруд обґрунтовано формулює основні принципи формування типів будівель і споруд з урахуванням їх особливих рис і характеристик. Вона розкриває поняття функціонального зонування, формування схем групування приміщень, формує соціальні, ідеологічні, функціональні, конструктивно-технічні, економічні, містобудівні та архітектурно-художні вимоги, визначає класифікацію і

номенклатуру типів і видів будинків, встановлює основні нормативні параметри проектування - визначення складу, розмірів, характеру функціонально-технологічних зв'язків приміщень та їх обладнання.

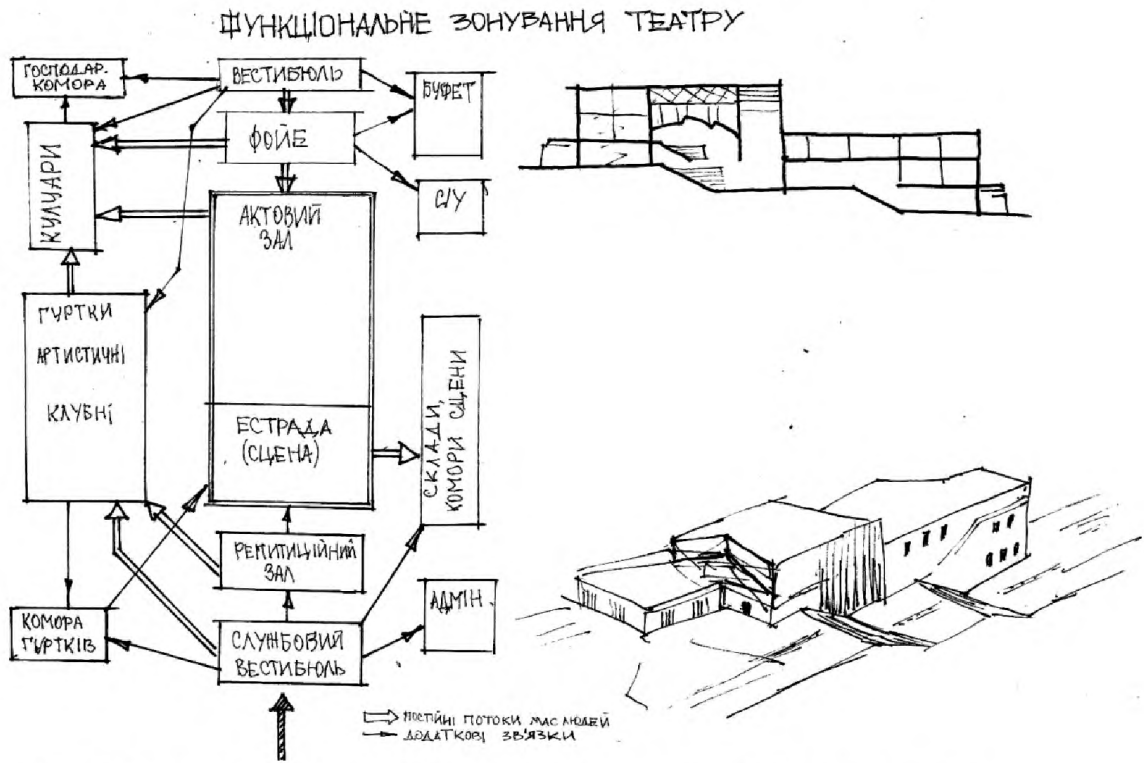

Рис.1. Схема функціонального зонування та загальний вигляд театру

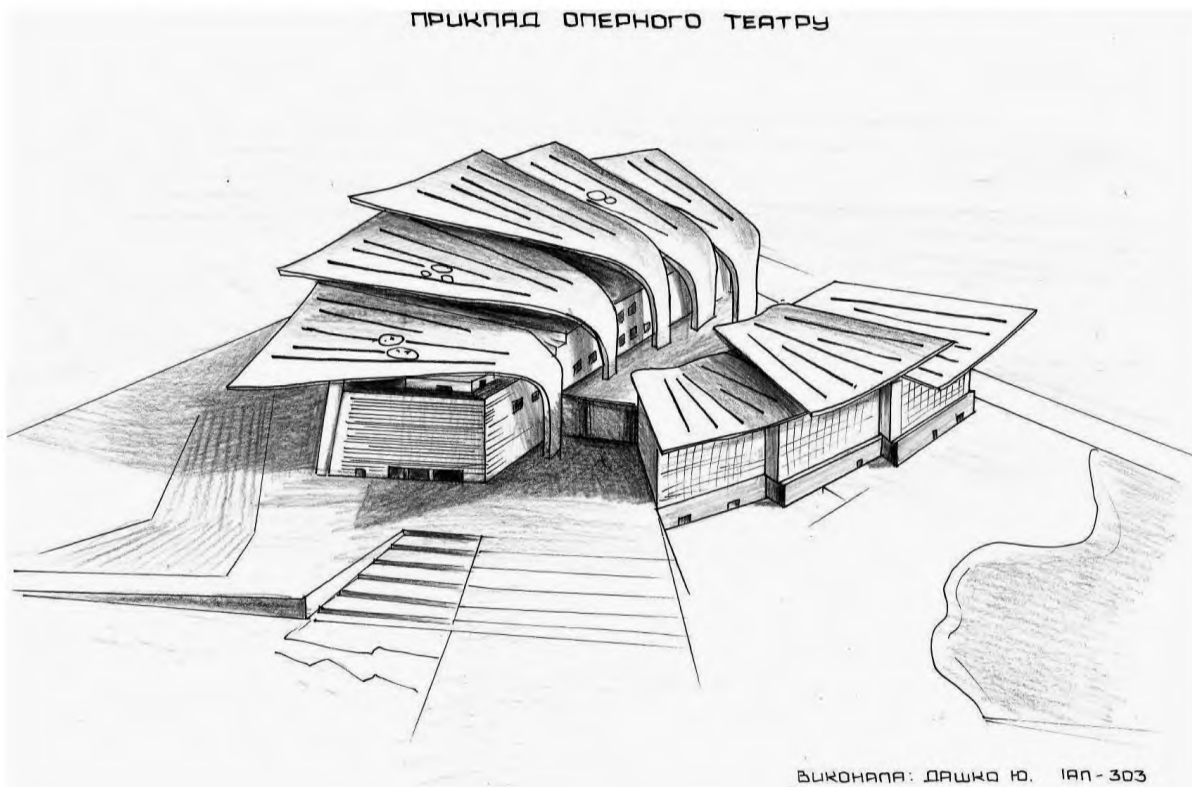

Рис.2. Загальний вигляд оперного театру

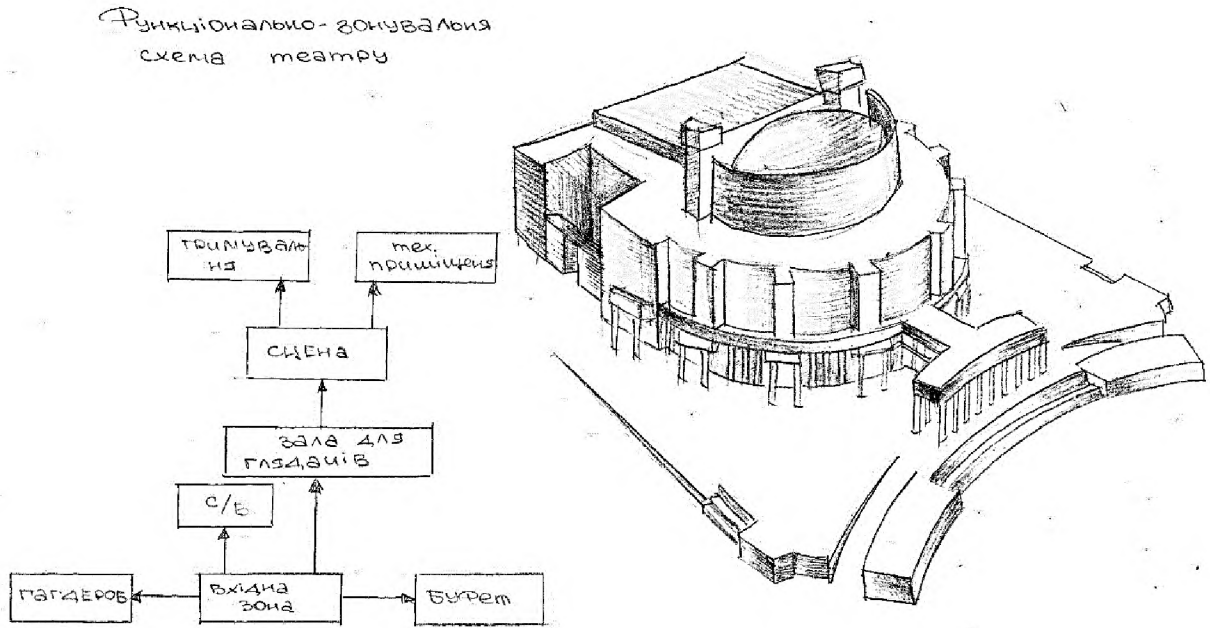

Рис. 3. Схема функціонального зонування та загальний вигляд театру

Функціональне зонування кінотеатру
ІАП 303 Бойцун К.

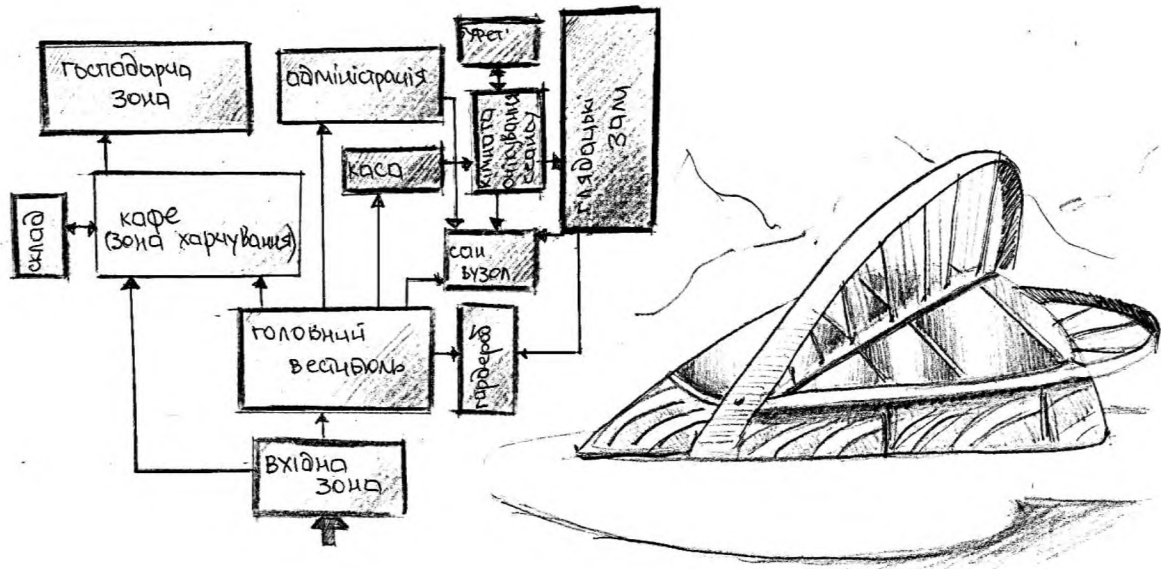

Рис.4. Схема функціонального зонування і просторова концепція кінотеатру

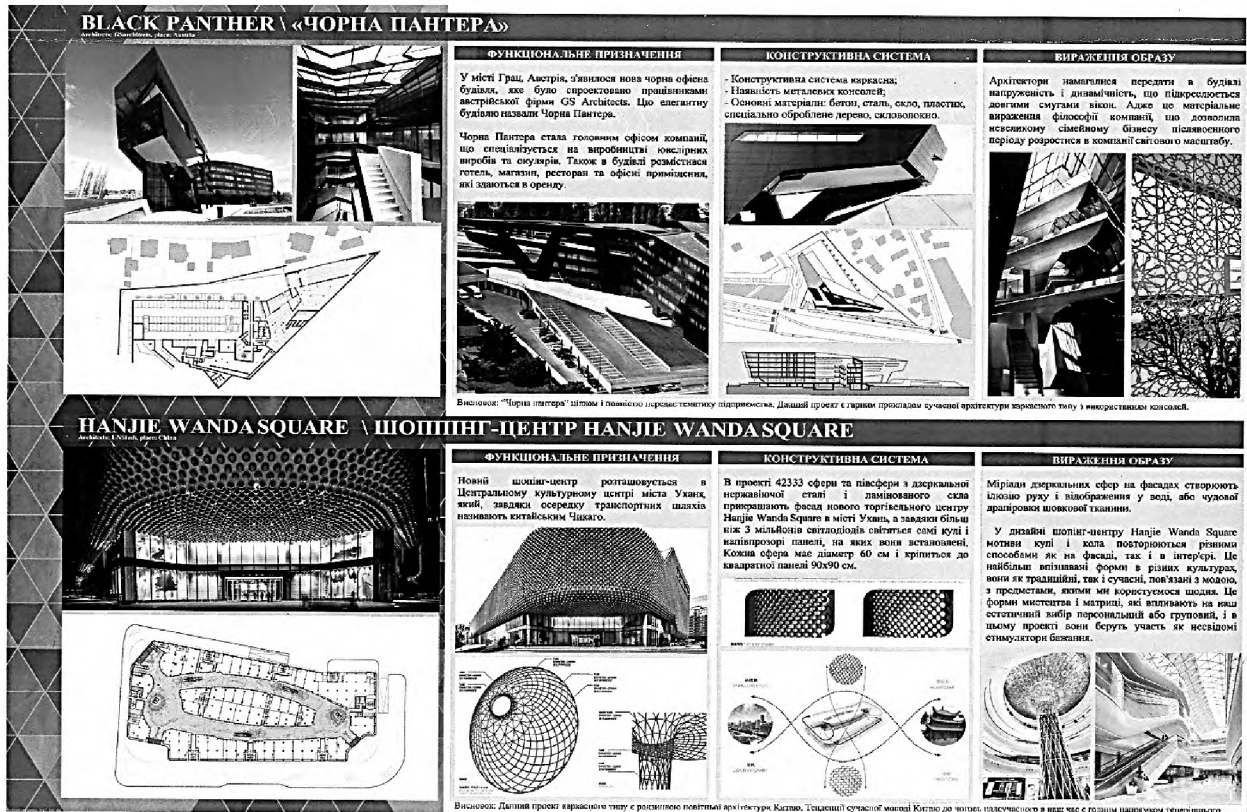

Рис.5. Приклад оформлення альбомної сторінки

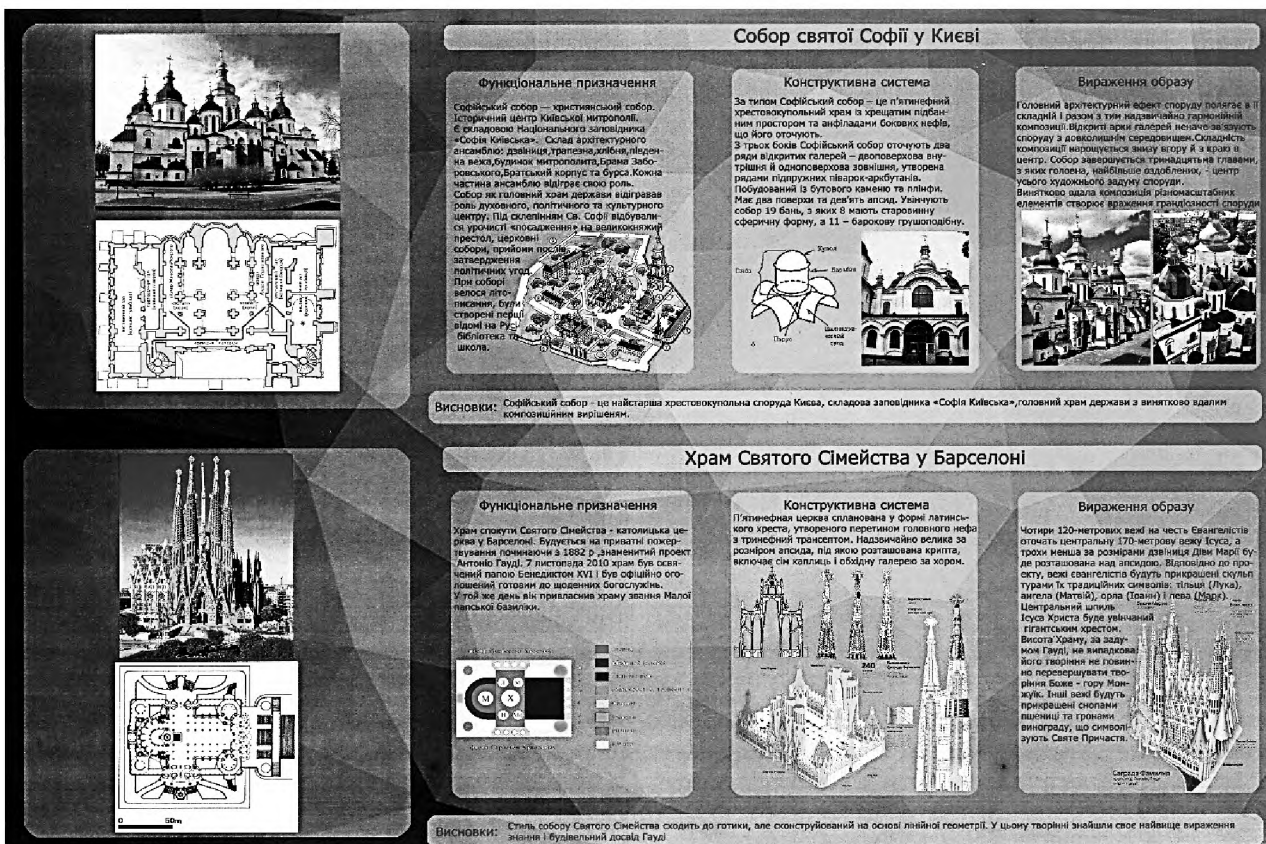

Рис.6. Приклад оформлення альбомної сторінки

Література:

1. Колхаас, Р. Лекция в ЦДА [Электронный ресурс] / Р. Колхаас. – URL: <http://www.a3d.ru/architecture/stat/157>
2. Шебек Н.М. Типологічні особливості «корисного» архітектурного середовища / Н.М. Шебек // Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб. збірник / Відпов. ред. Куліков П.М. – К., КНУБА, 2013. – Вип. 1. – С. 176-182.
3. Шимко В. Т., Гаврилова А. А. Типологические основы проектирования архитектурной среды. - М.: Изд-во «Архитектура-С», 2004. – 104
4. Типология будівель і споруд: практикум/ уклад.: О.В. Чемакіна, Л.М. Бармашина, І.А. Лисюк, - К. НАУ, 2016 - 64 с.

Аннотация

В статье рассмотрены содержание и понимание архитектурной типологии в контексте индустриальной эпохи и в современной социокультурной ситуации. Типология архитектуры рассматривается как динамический процесс, который развивается от объектной к пространственно-средовой типологии. Архитектурную среду представлено как типологический система, объектный уровень которой является первым этапом изучения для студентов. Изложена методика эффективного усвоения соответствующей дисциплины.

Ключевые слова: типология, система, тип, пространство, архитектурную среду,

Annotation

The article deals with the content and understanding of architectural typology in the context of the industrial age and in the contemporary socio-cultural situation. Architecture typology is considered as a dynamic process that develops from object to space-environment typology. The architectural environment is presented as a typological system, the object level of which is the first stage of study for students. The method of effective assimilation of the corresponding discipline is outlined.

Key words: typology, system, type, space, architectural environment.

Barmashina L., Busel M.

Typological analysis of architectural objects as a method of study of typology of building and structure